

Kandidatuppsats i offentlig förvaltning [HT15]
Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet
Marcus Kullvén
Ida Köhler
Handledare: Ylva Norén Bretzer
Examinator: Stig Montin

Integration av invandrare på arbetsmarknaden

- en metastudie av den statliga forskningen

Sammanfattning

Syftet med uppsatsen är att beskriva vilka problem gällande invandrares integration på arbetsmarknaden som lyfts fram i statliga rapporter och sedan relatera detta till internationell forskning. Uppsatsen fokuserar på begreppen humankapital och statistisk diskriminering som hjälp för att beskriva de faktorer som tas upp. Resultatet av studien visar att internationell forskning är applicerbar på de förhållanden som råder på den svenska arbetsmarknaden för invandrare. De främsta faktorerna som lyfts fram i de statliga rapporterna är diskriminering, bristande språkkunskaper, sämre tillgång till informella nätverk, bristfällig utbildning, det rådande konjunkturläget samt bristande kunskaper om det svenska samhället och den svenska kulturen. Däremot pekar resultaten på att segregering på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden både kan spela en positiv och en negativ roll för integrationen, att bidragstagande bland andra invandrare i närområdet inte har en negativ inverkan på den enskilda individens arbetsmarknadsdeltagande och att utrikes föddas motivation till att söka arbete generellt är god. Det är också tydligt att de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som genomförts till stor del har varit misslyckade.

Nyckelord: arbetsmarknad, diskriminering, humankapital, integration, migration

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. Syfte och frågeställning	4
2.1. Huvudfrågeställning	4
3. Avgränsning	5
4. Teoretiskt ramverk	5
4.1. Humankapitalteorin	5
4.2. Statistisk diskriminering	7
5. Begreppsdefinition	8
6. Tidigare forskning - en internationell referensram	8
7. Metod	13
8. Empiri	14
8.1. SOU:er	14
8.2. IFAU-rapporter	17
8.3. Sammanställning och tolkning	30
9. Slutdiskussion	33
9.1. Diskussion	33
9.2. Vidare forskning	35
Referenslista	

1. Inledning

Den svenska arbetsmarknaden har beskrivits som svår att ta sig in på för utrikes födda. Detta karaktäriseras av att sysselsättningsgraden bland utrikes födda är lägre än hos inrikes födda, även om den ökar i takt med tiden som den utrikes födde befunnit sig i Sverige.¹ Det kan finnas flera anledningar till att det förhåller sig på det sättet, till exempel kan det röra sig om att utrikes födda har bristande kunskaper i det svenska språket, att det sker kulturkrockar mellan infödda svenskar och utrikes födda, att det förekommer etnisk diskriminering på arbetsmarknaden, eller på grund av en kombination av orsaker. Diskriminering på grund av *“etnisk tillhörighet: nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande”* på arbetsmarknaden är enligt Diskrimineringslagen förbjuden.² Trots detta sker många anmälningar till Diskrimineringsombudsmannen (DO) som är den myndighet som har till uppgift att granska om arbetsgivare gjort sig skyldiga till diskriminering. Av de anmälningar som inkommit till DO är det dock endast i ett fåtal fall som arbetsgivaren faktiskt har dömts för diskriminering på grund av etnicitet.³

Vissa forskare pekar dock på att det inte alls är etnisk diskriminering som är anledningen till att invandrare i lägre grad deltar på arbetsmarknaden, utan att det istället handlar om att de som nu invandrar till Sverige har sitt ursprung i kulturellt avlägsna områden. Forskarna som argumenterar på detta sätt baserar sitt antagande på att undersökningar under senare tid visat att främlingsfientligheten i Sverige har minskat. Forskarna menar vidare att arbetsmarknaden i Sverige har ändrat karaktär, eftersom företagens arbetsorganisation har förändrats, och att detta har lett till att det finns få enkla jobb på den svenska arbetsmarknaden.⁴

I nuläget upplever Sverige de största migrationsströmmarna i modern tid, därför är det intressant att undersöka hur de nya svenskarnas utmaningar på arbetsmarknaden ser ut. Att få ett arbete och lära sig språket beskrivs av politiker av alla kulörer som det viktigaste för att integrationen av de nya svenskarna ska bli så bra som möjligt.⁵ Vi har i studien valt att undersöka vilka orsaker som kan ligga bakom att utrikes födda har en lägre sysselsättningsgrad än inrikes födda. Vi har som utgångspunkt valt att titta närmare på vilka

¹ Ekonomifakta. *Sysselsättningsgrad efter vistelsetid*, 2015

² 1 kap. 1§ diskrimineringslagen (2008:567)

³ SVT. *Etnisk diskriminering stort problem*, 2013

⁴ Per Broomé, m.fl. *Varför sitter brassen på bänken? eller Varför har invandrarna så svårt att få jobb?* Stockholm: SNS Förlag, 1996

⁵ Världen idag. *Språk och arbete viktigast för integrationen tycker partierna*, 2014

orsaker som statliga rapporter från Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) och Statens offentliga utredningar (SOU) lyfter fram, då dessa är en stor del av den information som ligger bakom hur politiker formulerar förslag på lösningar på de problem som begränsar utrikes föddas möjligheter på den svenska arbetsmarknaden.

2. Syfte och frågeställning

Uppsatsen syftar till att studera det nuvarande forskningsläget vad gäller invandrades möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden med utgångspunkt från statliga rapporter. För att undersöka detta görs en metastudie av tillgänglig forskning på området med syfte att skapa en kunskapsöversikt. Grunden för uppsatsen är alltså sekundärmaterial.

Att skapa en kunskapsöversikt över den tillgängliga statliga forskningen på detta område bedöms av oss som nödvändigt, eftersom forskningen är såpass omfattande och behandlar ett såpass aktuellt ämne, och en kunskapsöversikt där forskningsrapporter relateras till tidigare utförd internationell forskning i ett överskådligt dokument skulle kunna fungera som ett stöd till förslag på lösningar på det faktiska problemet den höga arbetslösheten bland invandrade svenskar utgör. Syftet med uppsatsen är därför att ta ett steg tillbaka för att därigenom kunna betrakta och jämföra den statliga forskning som redan existerar på området. Syftet är också att undersöka vilka faktorer som lyfts fram i rapporterna som mest bidragande till problemet med invandrades integration på arbetsmarknaden, samt att avfärda de faktorer som inte anses ha lika stor påverkan på problemet.

2.1. Huvudfrågeställning

För att konkretisera vad uppsatsen syftar till att besvara har vi ställt upp följande frågeställning:

Vilka orsaker till att invandrare stöter på problem vid sitt inträde på den svenska arbetsmarknaden lyfts fram i statliga rapporter?

3. Avgränsning

Eftersom att det vore ett alltför komplext arbete att undersöka den totala arbetsmarknaden och vilka svårigheter som kan uppstå för människor att få jobb har vi valt att avgränsa oss till att fokusera enbart på invandrares svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden och orsakerna till dessa svårigheter. Vi kommer endast att fokusera på första generationens invandrare, alltså de människor som själva invandrat till Sverige, och inte deras barn. Vi har även valt att exkludera arbetskraftsinvandrare, eftersom dessa per definition inte möter samma svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden som övriga invandrare gör. Vi har vidare valt att bortse från den intersektionella teorin som menar att orsaken etnicitet samverkar med andra orsaker som kön och klass, och har istället endast fokuserat på variabeln etnicitet.

Vi har valt att granska rapporter från IFAU samt två relevanta SOU:er, eftersom vårt syfte med studien är att undersöka den statliga forskningen på området. Vad gäller rapporterna från IFAU har vi valt att undersöka de som myndigheten själv på sin hemsida sorterar under rubriken "Invandring och arbetsmarknad" med vissa undantag vad gäller de rapporter som behandlar ämnen som är irrelevanta för studien, som till exempel arbetskraftsinvandring och andra generationens invandrare.

Det finns en mängd svensk och internationell forskning som behandlar migration och arbetsmarknad, men med tanke på studiens tidsbegränsning och den mängd information som finns i de statliga rapporterna vi tagit upp bedöms denna information som tillräcklig för att ge en tydlig bild av ämnet.

4. Teoretiskt ramverk

I detta avsnitt kommer de två teorier som studien baseras på, humankapitalteorin och teorin om statistisk diskriminering, att utvecklas.

4.1. Humankapitalteorin

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) är en organisation som har till syfte att lansera idéer om hur regeringar ska göra för att uppnå en god ekonomisk tillväxt.⁶ OECD:s egen definition av humankapital är: "Humankapital är produktiva tillgångar

⁶ OECD. *What we do and how*, 2015

förkroppsligat i arbete, färdigheter och kunskaper”.⁷ OECD menar vidare att humankapital består av både de medfödda egenskaper människor har och av de kunskaper och erfarenheter man skaffar sig under sitt liv. Begreppet har under senare tid aktualiserats i diskussioner som rör det framväxande kunskapssamhället, där utbildning och erfarenheter sannolikt kommer att spela en ännu större roll än tidigare. OECD lyfter också fram att ett högt humankapital för en individ inte bara för med sig ekonomiska fördelar, utan också fördelar för individens hälsa och en större sannolikhet för att hon kommer att engagera sig i samhällslivet.⁸

Vikten av att ha en god utbildning och tidigare arbetslivserfarenhet för att kunna få ett jobb är enligt Gary S. Becker viktigt, och betydelsen av detta har ökat under lång tid. Becker menar vidare att det är ökningen av människors humankapital som lett till att inkomster per capita har ökat i flera länder ända sedan 1800-talet.⁹

Katarina Mattsson kommer i sin avhandling (O)likhetens geografier (2001) till slutsatsen att en invandrare som når framgång på ett lands arbetsmarknad är en invandrare med goda kunskaper om det land man bor i, alltså ett landsspecifikt humankapital. Enligt Mattsson införskaffas denna kunskap genom arbetslivserfarenhet, och kunskapen går alltså inte att tillgodogöra sig genom formell utbildning. Hon talar om att åsikten att invandrare inte skulle passa för att ta vissa jobb i Sverige på grund av en brist på landsspecifika kunskaper är en slags kulturell rasism som yttras med ekonomisk retorik.¹⁰ Att landsspecifikt humankapital värderas så högt på arbetsmarknaden leder till ett slags moment 22 för de nya svenskarna, som alltså inte har de sverigespecifika kunskaper som behövs för att ta sig in på arbetsmarknaden och som inte heller kan tillgodogöra sig dessa kunskaper, just eftersom man inte kan få den arbetslivserfarenhet i Sverige som krävs.

Broomé m.fl. (1996) använder sig av statistik för att visa att invandrare som kommer till Sverige inte har ett bristfälligt traditionellt humankapital, alltså vad gäller utbildning och färdigheter, som leder till att de i större grad än infödda svenskar exkluderas från arbetsmarknaden. Författarna hävdar istället precis som Mattsson att det istället är mer

⁷ OECD. *Glossary*, 2001

⁸ OECD. *Insights*, 2007

⁹ Gary S. Becker. *Human Capital*. The concise library of economics

¹⁰ Katarina Matsson. *(O)likhetens geografier: Marknaden, forskningen och de Andra*. Uppsala universitet, 2001

informella kunskaper, som till exempel språkkunskaper och kunskaper om svenska sociala koder, som spelar en avgörande roll för att invandrare ska kunna ta sig in på arbetsmarknaden.¹¹

4.2. Statistisk diskriminering

Diskriminering av en viss grupp på arbetsmarknaden behöver inte nödvändigtvis grunda sig i att arbetsgivaren undervärderar eller ogillar en individ specifikt på grund av dennes grupptillhörighet. Diskrimineringen kan även grunda sig i bristen på fullständig information om en grupp. Teorin om statistisk diskriminering utvecklades främst av Phelps¹² (1972) och Arrow¹³ (1971) och utgår från att man på grund av bristande information använder sig av redan känd information om en grups genomsnittliga egenskaper för att bedöma en individ. Det antas att arbetsgivaren har svårt att bedöma hur kvalificerad en arbetssökande är, och därför använder sig av mer tydliga observerbara faktorer som hudfärg, brytning, ålder och kön för att placera de arbetssökande i olika grupper.

Genom att dela in individer efter grupptillhörighet kan arbetsgivaren uppskatta hur produktiv den arbetssökande kommer att vara genom att bedöma gruppens samlade stereotypa egenskaper. Om arbetsgivaren har lärt sig att en viss grupp i genomsnitt är mer eller mindre produktiv än en annan kommer beslutet att grundas på det. Lutandes mot sin information om hur vanligt förekommande det är att en individ ur en specifik grupp är tillräckligt kvalificerad kan arbetsgivaren bilda sig en uppfattning om hur troligt det är att den arbetssökande har de meriter som krävs.

Om det är mer sällsynt med kvalificerade individer med samma etnicitet som den arbetssökande är det mer troligt att den arbetssökande kommer att missgynnas i anställningsprocessen, och den arbetssökande som tillhör en grupp som blivit bedömd som lägre kvalificerad kommer att behöva visa upp finare meriter för att anses vara tillräckligt kompetent. Detta eftersom att det är för kostsamt att samla in fullständig information om en individs förmågor och färdigheter.¹⁴ En arbetsgivare som vill maximera sin vinst kommer

¹¹ Broome, m.fl. *Varför sitter "brassen" på bänken? eller Varför har invandrarna så svårt att få jobb?*

¹² Edmund S. Phelps. *The Statistical Theory of Racism and Sexism*. Columbia University, 1972

¹³ Kenneth J. Arrow. *The Theory Of Discrimination*. Princeton University, 1971

¹⁴ Sjögren & Zenou. *Vad förklarar invandrades integration på arbetsmarknaden?* Integrationsverket, 2007

därför att diskriminera en arbetssökande när nettovinsten av att fatta beslut grundat på observerade stereotyper är högre än nettovinsten av att samla specifik information om en individ. Statistisk diskriminering grundar sig sålunda på tankar om rationell vinstmaximering, snarare än förakt mot vissa grupper.

5. Begreppsdefinition

Invandrare: Begreppet invandrare är komplext att definiera då ordet används på många olika sätt både i offentliga sammanhang och i det vardagliga talet. Man kan basera en definition av ordet på en persons födelseland eller medborgarskap, hur länge en person har vistats i landet och språkkunskaper, men man kan även grunda definitionen på subjektiva uppfattningar av identitet. Den definition av ordet som är mest allmänt accepterad är dock att en invandrare är en person som flyttat från ett land till ett annat för att bosätta sig där en längre tid eller permanent, och det är denna definition som används i studien.¹⁵ I materialet till studien blandas begreppen invandrare och utrikes födda, detta gör även vi i vår studie för att uppnå ett bättre språkligt flyt, men båda begrepp kommer i studien att avse samma grupper av individer.

Integration: Vi kommer att använda oss av Nationalencyklopedin definition av begreppet som förklarar integration som den process i vilken etniska och kulturella minoriteter införlivas i samhället genom språk, utbildning, sysselsättning och politiskt deltagande.¹⁶

6. Tidigare forskning - en internationell referensram

Algan m.fl. beskriver i sin forskning situationen för första och andra generationens invandrare i England, Frankrike och Tyskland. I dessa länder präglas invandrarnas förhållanden av arbetslöshet, lägre utbildningsgrad och sämre löner än ursprungsbefolkningen. Detta förklarar man med de olika strategier för migrations- och integrationspolitik som länderna tillämpat, det vill säga hur många invandrare man ska släppa in, från vilka länder, och hur dessa ska integreras i samhället. I England har man till exempel lagt ett stort fokus på att skapa en känsla av jämlikhet och delaktighet hos minoritetsgrupperna. Man var tidig med att införa anti-diskrimineringslagar, och landet har haft en stark

¹⁵ Nationalencyklopedin, *invandrare*

¹⁶ Nationalencyklopedin, *integration*

tradition av att visa hög tolerans, och även göra undantag i lagarna, för kulturella och religiösa uttryck. Som ett exempel på den höga toleransen för religiösa uttryck har säkerhet som åker motorcykel tillåtelse att bära turban istället för hjälm i trafiken. Man ansåg att genom att visa gästvänlighet mot invandrare skulle man få dem att känna sig delaktiga i samhället. I praktiken såg det dock annorlunda ut och samtidigt som upplopp blev allt vanligare i brittiska städer kritiserades polisen för att vara rasister.¹⁷

Åsikterna har på senare tid skiftat till att man numera anser att strategin att vara inkluderande till varje pris bidrog till en ökad segregering istället för att bidra till en känsla av sammanhang och gemensamma värderingar. Istället för att satsa på att integrera invandrarna in i det brittiska samhället skapade man specifika stadsdelar tillägnade olika folkgrupper i sin vilja att vara tillmötesgående, vilket ledde till stor boendese segregation och att många olika grupperingar uppstod. Reaktionen från samhället ledde till att man införde en strängare integrationspolitik, som innebär att man som invandrare numera behöver genomföra och klara olika tester som berör språk, kultur och värderingar för att få ansöka om brittiskt medborgarskap.¹⁸

Även Frankrike har haft en stark tradition av jämlikhet, men man har gjort en annorlunda tolkning av begreppet än i England. Enligt fransk lag tilldelas medborgarskap till alla som föds inom landets gränser, men man gör skillnad på medborgarskap och nationalitet, då en person inte anses vara av fransk nationalitet förrän hon har uppnått myndig ålder. Eftersom den franska lagen stipulerar att alla franska medborgare ska behandlas lika har man varit motvillig att erkänna etniska olikheter. I och med att landet är starkt sekulariserat har man även visat starkt motstånd mot uppvisandet av religiösa och kulturella symboler på allmän plats. 2004 infördes en lag som förbjöd uppvisandet av religiösa symboler i landets skolor, och även om förbudet gällde alla religioner så påverkade det i praktiken nästan enbart muslimska flickor som bar slöja. Vägrandet att erkänna olika minoriteter skapade stor debatt angående att jämlikheten politikerna ordade om inte gällde alla. Den invandrade befolkningen kände sig ignorerade och utanför det franska samhället, vilket slutligen ledde till att flera upplopp utbröt i Paris under 2005. Sedan dess har man infört anti-diskrimineringslagar, samt ställt högre krav på språkfärdigheter och kulturkännedom för de som önskar invandra till

¹⁷ Yann Algan, mfl. *The Economic Situation of First and Second-generation Immigrants in France, Germany and The United Kingdom*. Oxford: The Economic Journal 120, 2010, 4-30

¹⁸ Ibid, 6

landet. År 2005 började man även att samla in data angående immigranternas härkomst och födelseland för att bättre förstå deras situation i Frankrike, något som man inte tidigare fört data över.¹⁹

Både Frankrike och England möjliggjorde, och förväntade sig, att den invandrade befolkningen skulle bli fullvärdiga, jämlika medlemmar av samhället, men i Tyskland hanterade man frågan på ett annat sätt. Istället för att definiera tyskt medborgarskap efter födelseland definierade man det fram tills nyligen efter härkomst. Detta ledde till att volgatyskarna vars förfäder hade levt i Ryssland sedan 1800-talet betraktades som tyska medborgare, medan barnen till turkiska immigranter som föddes i landet inte gjorde det. Det fanns inga förväntningar på att första generationens invandrare skulle få medborgarskap, eftersom att de bara förväntades uppehålla sig i landet tillfälligt. Detta förhållningssätt skapade stora problem när det visade sig att många invandrare stannade längre än beräknat, och fick barn som även fast de var födda i Tyskland inte var berättigade till tyskt medborgarskap.

En känsla av utanförskap präglade andra generationens invandrare och då detta system slutligen visade sig vara ohållbart införde man i januari år 2000 en ny lag som innebar att barn födda av icke-tyska föräldrar som lagligt vistats i landet minst åtta år automatiskt blev tyska medborgare. Man förkortade även minimitiden som vuxna immigranter behövde ha bott i landet för att få rätt till medborgarskap från femton till åtta år. Som man tidigare gjort i England och Frankrike införde man även i Tyskland år 2008 att alla vuxna immigranter som vill få medborgarskap måste klara ett prov med flervalsfrågor angående det tyska lagsystemet, samhällssystemet och tyska levandsvillkor.²⁰

De tre länderna har använt sig av olika invandringspolitiska åtgärder, och alla länderna är förknippade med integrationsproblem, men man kan urskilja en likartad riktning på senare år då alla länderna lagt ett större fokus på ökade krav på invandrare att lära sig språket, kulturen och historien i deras värdland.²¹

I en norsk litteraturstudie av Arnfinn H. Midtbøen redovisas resultat av tidigare studier gjorda

¹⁹ Ibid, 7

²⁰ Ibid, 7

²¹ Ibid, 8

i Norge som har visat att invandrare i landet har svårare än infödda norrmän att få jobb, även fast de specifika individer som jämförs i studierna har lika hög utbildningsgrad och är lika väl kvalificerade till att ta jobben. Hans studie fokuserar speciellt på antagandet att det är diskriminering som är anledningen till att invandrare har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden i Norge, men han menar samtidigt att det är svårt att med forskningens traditionella metoder visa huruvida diskriminering av minoriteter finns och hur utbredd den är.²²

I sin studie tar Midtbøen upp en undersökning av Tronstad (2010) gjord på arbetsgivare i offentlig och privat sektor som visar att 95 % av de tillfrågade arbetsgivarna skulle kalla en 35-årig norsk man med goda relevanta kvalifikationer till en arbetsintervju, medan enbart hälften av arbetsgivarna skulle kalla en lika högt kvalificerad somalisk man. Forskaren pekar på att anledningen till detta skulle kunna vara stereotypiska uppfattningar om hur invandrare är, och skulle till exempel kunna handla om att arbetsgivare antar att en man med ett utländskt klingande namn har dåliga kunskaper i det norska språket.²³

Midtbøen tar också upp forskning från Sandahl & Bye (2009) som visar att invandrare som är på arbetsintervju och som där inte uppför sig på samma sätt som en typisk norrman skulle göra i samma situation, alltså till exempel ge ett fast handslag då man hälsar, eller titta arbetsgivaren i ögonen, missgynnar den invandrare som söker jobbet. Annan forskning av Hoverak et al (2013) visar att invandrare får sämre möjligheter att kallas till intervju om de i sin ansökan uppvisar tecken på att de upprätthåller sin egen kultur, till exempel att de främst umgås med människor med ursprung från samma kulturområde som de själva.²⁴

Midtbøens sammanställning av forskningsmaterial får honom att dra slutsatsen att det finns tillräckligt med forskning utförd för att kunna belägga att etnisk diskriminering är ett stort hinder för etniska minoriteters inträde på den norska arbetsmarknaden.²⁵

I en israelisk studie av Sibylle Heillbrunn, Nonna Kushnirovich och Aviva Zeltzer-Zubida undersöks vilka olika trösklar som invandrare möter beroende på var de har sitt ursprung.

²² Arfinn H.. Midtbøen. *Etnisk diskriminering i arbeidsmarkedet*. Oslo: Tidsskrift for samfunnsforskning 1, 2015, 6

²³ Ibid, 15

²⁴ Ibid, 15

²⁵ Ibid, 17

Forskarna studerar främst skillnaden mellan invandrare från det forna Sovjetunionen och Etiopien till Israel, människor som invandrat till den judiska staten Israel eftersom de är just judar. Forskarna har speciellt tittat på hur det är till de etiopiska invandrarnas nackdel att det är mer synligt på dem att de är invandrare på grund av deras mörkare hud, medan människor från det forna Sovjetunionen har lättare att smälta in bland de som redan bor i Israel. Studien visar att invandrare från Etiopien möter fler hinder på grund av fördomar än vad invandrare från det forna Sovjetunionen gör, dock möter båda grupper lika stora objektiva hinder vad gäller till exempel brist på sociala nätverk och bristande språkkunskaper. Forskningen visar också att det är lättare för invandrare från det tidigare Sovjetunionen att hantera de hinder som dyker upp angående sitt inträde på arbetsmarknaden än vad det är för de etiopiska invandrarna. Vidare pekar forskarna på att vad gäller de etiopiska invandrarna spelar åldern då man invandrade till Israel stor roll för deras möjligheter att hantera hindren som dyker upp: de som invandrade till Israel i ung ålder har lättare för att hantera hindren.²⁶

I en metastudie av Sebastian Butschek och Thomas Walter använder sig forskarna av rapporter och statistik från olika EU-länder för att utreda vilka åtgärder som fungerar för att bekämpa arbetslösheten bland invandrare. Forskarna behandlar de olika program i europeiska länder som man kallar för Active Labour Market Programmes (ALMP).²⁷ Forskarna delar upp de olika programmen i fyra kategorier som behandlar olika områden för den generella arbetsmarknadspolitiken. Dessa områden handlar om arbetsträning, lönesubventioner till privata företag, ekonomiska tillskott till den offentliga sektorn för att kunna anställa de människor det handlar om och om att arbetslösa får hjälp och stöd med att söka arbete. Det sistnämnda kan kombineras med sanktioner i de fall den arbetsökande inte ger sig hän åt sitt jobbsökande i tillräcklig grad.²⁸

Vad gäller invandrare till ett europeiskt land menar forskarna att dessa grupper tilldelas speciella program för att få hjälp att ta sig in på arbetsmarknaden. I dessa fall handlar programmen om språk- och samhällsutbildning, program för att introducera den invandrade till arbetsmarknaden och om att generella program riktas in specifikt till invandrare.²⁹ Forskarna kommer genom analysen av det material de använt sig av fram till att det som

²⁶ Sibylle Heilbrunn, mfl. *Barriers to immigrants' integration into the labor market: modes and coping*. International Journal of Intercultural Relations 3, 2010, 244-252

²⁷ Sebastian Butschek, Thomas Walter. *What active labour market programmes work for immigrants in Europe? A meta-analysis of the evaluation literature*. IZA Journal of Migration 3, 2014, 1

²⁸ Ibid, 4

²⁹ Ibid, 4-5

fungerat bäst för att integrera invandrare på arbetsmarknaden är lönebidrag till den privata sektorn för att anställa arbetslösa invandrare. Åtgärder som riktar sig till att förmå den offentliga sektorn att anställa arbetslösa invandrare visar sig i forskningen vara minst effektivt, medan arbetsträning och stöd för att söka arbete är något mer effektivt. Forskarna väljer därför att endast rekommendera lönebidrag till den privata sektorn som en lösning för att öka invandrades deltagande på arbetsmarknaden. Vad gäller de åtgärder som handlar om språkträning och introduktionsprogram anser författarna att mer forskning krävs för att kunna dra slutsatser.³⁰

Utifrån den internationella forskning som redovisats i detta stycke förväntar vi oss att i de svenska rapporterna se att ett upplevt utanförskap och diskriminering påverkar invandrades arbetsmarknadsdeltagande negativt, och att om arbetsmarknadspolitiska åtgärder är rätt utformade kan de ha en positiv inverkan på arbetsmarknadsdeltagandet.

7. Metod

Materialet har till stor del hämtats från Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) som är en statlig förvaltningsmyndighet under Arbetsmarknadsdepartementet med uppgift att studera arbetsmarknadens funktionssätt.³¹ Myndigheten har sedan 1998 släppt en mängd olika rapporter där den svenska arbetsmarknaden beskrivits, och många av dessa rapporter behandlar utrikes föddas situation på arbetsmarknaden. Det är dessa rapporter som kommer behandlas i studien.

Vi har också använt oss av Statens offentliga utredningar (SOU) som behandlar området. En utredning vi har tittat på är "Sverige för nyanlända - Värden, välfärdsstat, vardagsliv" som handlar om hur nyanlända ska ges nödvändig samhällsinformation då de kommer till Sverige, samhällsinformation som handlar om både praktiska vardagskunskaper, grundläggande svenska värderingar och kunskaper om arbetsmarknadens funktionssätt i Sverige. Utredningen har av oss bedömts som viktig att ta upp i uppsatsen eftersom den handlar om sverigespecifikt humankapital och ger förslag på hur nyanlända ska kunna tillgodogöra sig dessa kunskaper.³²

³⁰ Ibid, 14

³¹ IFAU. *Om IFAU*, 2013

³² SOU 2010:16. *Sverige för nyanlända - Värden, välfärdsstaten, vardagsliv*

En annan SOU som berör ämnet är “Vägen till arbete - Arbetsmarknadspolitik, utbildning och arbetsmarknadsintegration” där speciellt bilaga 4, “Utrikes födda på den svenska arbetsmarknaden” av Stefan Eriksson är relevant för studien. SOU:n tar upp förklaringar till varför utrikes födda generellt har svårare än inrikes födda att ta sig in på arbetsmarknaden, som exempelvis diskriminering, brist på nätverk och otillräckligt landsspecifikt humankapital.³³

Eftersom etnisk diskriminering på arbetsmarknaden i tidigare forskning nämns som en viktig anledning till att invandrare exkluderas på arbetsmarknaden ter det sig naturligt att utgå från teorier om just diskriminering. Den mest lämpade diskrimineringsteorin bedöms i detta fall vara teorin som behandlar statistisk diskriminering. Uppsatsen kommer också ta sin utgångspunkt i teorin om humankapital, eftersom humankapital och bedömningen av det i stor grad påverkar människors attraktivitet på arbetsmarknaden.

I studiens avslutande del kommer vi att värdera rapporterna utifrån deras tyngd, vi kommer även att jämföra dem med den redovisade internationella forskningen. I slutet av uppsatsen kommer resultatet att presenteras som en tabell för att visa vilka faktorer som har störst respektive minst påverkan på invandrades deltagande på arbetsmarknaden.

8. Empiri

Empirin som redovisas i detta stycke består av två SOU:er och 33 IFAU-rapporter. Utredningarna och rapporterna är sorterade i omvänd kronologisk ordning, alltså med den nyaste först.

8.1. SOU:er

SOU 2010:88 “Vägen till arbete - Arbetsmarknadspolitik, utbildning och arbetsmarknadsintegration”, bilaga 4 av Stefan Eriksson är en utredning där olika anledningar lyfts fram till att invandrare i lägre grad än infödda svenskar deltar på arbetsmarknaden. De anledningar som tas upp i utredningen är humankapital, normer, sökaktivitet och nätverk, kraven för anställningsbarhet och diskriminering.

³³ SOU 2010:88. *Vägen till arbete - Arbetsmarknadspolitik, utbildning och arbetsmarknadsintegration*

Humankapital

I SOU:n använder man sig av statistik från SCB för att peka på att utrikes födda har en något lägre utbildningsnivå än svenskfödda. Det är framförallt andelen som endast har förgymnasial utbildning som skiljer sig, 22% av de utrikes födda har endast förgymnasial utbildning, medan samma siffra för de inrikes födda är 13%. Skillnaden mellan de båda grupperna är dock i princip obefintlig vad gäller eftergymnasial utbildning.³⁴ Utredaren menar med hänvisning till dessa siffror att skillnader i utbildningsnivå mellan inrikes och utrikes födda inte kan vara det som förklarar skillnaden i sysselsättning mellan de båda grupperna. Eriksson lyfter samtidigt fram att utbildning lönar sig även för utrikes födda, eftersom det ökar dessa människors chanser att få ett jobb och en högre inkomst, speciellt om man har genomfört sin utbildning i Sverige.³⁵

Utredaren menar också att arbetslivserfarenhet spelar en viss roll för chanserna för en utrikes född att få ett jobb i Sverige, men att inte heller brister i detta kan förklara den stora skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda.³⁶ Något som utredaren lyfter fram som viktigt för en god arbetsmarknadsetablering är goda språkkunskaper. Han baserar sitt antagande på tidigare studier, men menar samtidigt att det inte är helt klarlagt vilken roll språkkunskaper spelar i just Sverige, eftersom det inte har funnits tillräckligt god nationell data över invandrargrupperns svenskakunskaper.³⁷

Normer, sökaktivitet och nätverk

I SOU:n kommer utredaren fram till att skillnaden i sysselsättning mellan utrikes och inrikes födda inte kan förklaras med att utrikes födda skulle ha ett lägre intresse av att ha ett jobb, och inte heller att utrikes födda söker jobb i mindre utsträckning än inrikes födda.³⁸ Eriksson hänvisar till forskning gjord av Arai m.fl. (1999:31) som tvärtom visar att utrikes födda prioriterar att ha ett arbete högt, och att utrikes födda generellt upplever ett högre socialt tryck från anhöriga och vänner på sig att ha ett jobb än vad infödda svenskar gör. Vad gäller nätverk pekar man i SOU:n på att forskning visar att nätverken är viktiga för att kunna få ett jobb, och att utrikes födda av naturliga skäl har sämre tillgång till de informella nätverk som

³⁴ SOU 2010:88. *Vägen till arbete - Arbetsmarknadspolitik, utbildning och arbetsmarknadsintegration*, 278

³⁵ *Ibid*, 281

³⁶ *Ibid*, 286

³⁷ *Ibid*, 291

³⁸ *Ibid*, 293

kan hjälpa dem att få ett jobb.³⁹ Eriksson hänvisar till forskaren Behtoui (2008) som menar att detta betyder att utrikes födda har störst chans att få ett jobb genom att söka dem på mer formaliserade sätt, till exempel genom Arbetsförmedlingen, och att jobben utrikes födda får genom mer formaliserade sätt bättre matchar deras kompetens.⁴⁰

Krav för anställningsbarhet

I SOU:n skriver utredaren att det är viktigt att en arbetssökande uppfattas som anställningsbar för att hon ska få ett jobb. Eriksson pekar på att en omstrukturering av arbetsmarknaden i Sverige har ägt rum, lågkvalificerade jobb har försvunnit till förmån för mer högkvalificerade arbeten. Han menar att invandrare tidigare fick jobb inom industrisektorn, men då denna sektor minskat i omfattning har detta lett till en lägre sysselsättningsgrad hos utrikes födda.⁴¹ Ytterligare en aspekt som Eriksson lyfter fram är att krav på anställningsbarhet varierar med konjunkturläget, att företagens krav på till exempel språkkunskaper ökar när arbetslösheten är hög och vice versa.⁴² En bidragande orsak till detta kan vara de höga kollektivavtalsenliga lönerna som missgynnar de nyanlända, eftersom de åtminstone under sin första tid i Sverige ofta har en lägre produktivitet än infödda svenskar. I SOU:n pekar forskaren därför på att det är viktigt att introduktionsverksamheten för nyanlända utformas på ett sådant sätt så att de nyanlända kan uppfylla de krav arbetsmarknaden ställer på kompetens för anställningsbarhet.⁴³

Diskriminering

I SOU:n argumenterar utredaren för att de starkaste evidensen för att diskriminering förekommer kommer från studier som gjorts med hjälp av påhittade jobbansökningar som skickats ut till arbetsgivare.⁴⁴ Eriksson nämner två studier, den ena av Zegers de Beijl (2000) som använt sig av metoden i flera olika europeiska länder, och Carlsson och Rooth (2007a, 2007b) som använde metoden i Sverige. Båda studier ger enligt forskaren starka evidens för att diskriminering förekommer på arbetsmarknaden, eftersom de fiktiva ansökningarna som skickats in med utländskt klingande namn genomgående sorteras bort. Eriksson menar att det sammantaget finns så många studier som pekar på existensen av diskriminering på

³⁹ Ibid, 294

⁴⁰ Ibid, 293

⁴¹ Ibid, 295

⁴² Ibid, 296

⁴³ Ibid, 297

⁴⁴ Ibid, 299

arbetsmarknaden att det skulle vara orimligt att hävda att diskriminering inte skulle vara en av orsakerna som medför att utrikes födda har ett lägre deltagande på arbetsmarknaden än inrikes födda. Han menar dock att det inte går att beräkna hur stor del av skillnaden i arbetsmarknadsdeltagande som beror på diskriminering.⁴⁵

Eriksson drar som slutsats att utrikes föddas lägre deltagande på arbetsmarknaden beror på flera samverkande faktorer. Han pekar dock ut att de viktigaste faktorerna är språkkunskaper, informella nätverk, krav för anställningsbarhet och etnisk diskriminering.⁴⁶

SOU 2010:16 "Sverige för nyanlända - Värden, välfärdsstat, vardagsliv" av Erik Amnå behandlar hur staten ska informera nya svenskar om hur samhället fungerar i Sverige, vilka värden som präglar det svenska samhället och hur man orienterar sig i den svenska välfärdsstaten.

Forskaren föreslår att en del av samhällsinformationen som ges till utrikes födda ska behandla hur arbetsmarknaden fungerar, till exempel arbetsmarknadslagstiftning, hur fackföreningar fungerar och hur man bär sig åt för att starta ett eget företag. En del av informationen föreslås också handla om hur vuxenutbildning och systemet med CSN fungerar.⁴⁷ Utredningen pratar vidare om statens ambitioner att utjämna förutsättningar för människor i Sverige. Detta nämns som en viktig demokratiförutsättning, det handlar om att medborgarna ska ha de resurser som krävs för att vara delaktiga i samhället, och det handlar till exempel om att vara delaktig på arbetsmarknaden. En av de resurser som nämns som viktiga för medborgare är: "kunskaper om samhällets grundläggande värden och organisatoriska uppbyggnad."⁴⁸

8.2. IFAU-rapporter

IFAU 2014:17 Bankanställdas ursprungsland och egenföretagande bland utrikesfödda av Tove Eliasson är en rapport som behandlar egenföretagande hos invandrare. Författaren menar att diskriminering kan ligga bakom att det är svårare för invandrare att låna kapital för

⁴⁵ Ibid, 300

⁴⁶ Ibid, 301

⁴⁷ SOU 2010:16. *Sverige för nyanlända - Värden, välfärdsstat, vardagsliv*, 20

⁴⁸ Ibid, 23

att starta ett eget företag.⁴⁹ Hon använder sig av statistik från SCB som data och visar med detta som grund att det är lättare för utrikes födda, speciellt lågutbildade män, att bli tillåtna att uppta ett lån för att starta ett eget företag om det finns bankanställda i den specifika kommunen med samma bakgrund som låntagaren.⁵⁰ Eliasson menar att anledningarna till detta är diskriminering från de som inte delar låntagarens bakgrund, och att låntagarens nätverk spelar roll för dennes chanser att godkännas ett lån.⁵¹

IFAU 2014:9 *Medborgarskap, arbetsmarknad och familjebildning* av Mattias Engdahl är en rapport som visar hur ett beslut att bli svensk medborgare påverkar en invandrarens situation på arbetsmarknaden. Rapporten visar att sannolikheten att vara anställd ökar i och med ett medborgarskapsbyte till det svenska, men Engdahl pekar samtidigt på att det kanske inte beror på själva medborgarskapsbytet, utan att det också kan vara på grund av att den invandrare har bestämt sig för att stanna i Sverige. Engdahl drar sina slutsatser genom statistik från SCB.⁵²

IFAU 2013:21 *Jobbtorg Stockholm - resultat från en enkätundersökning* av Matz Dahlberg, Eva Mörk, Katarina Thorén, Tove Eliasson och Tamilla Johansson är en rapport som gjorts med enkäter för de som befunnit sig i den arbetsmarknadspolitiska åtgärden "Jobbtorget" i Stockholm. Enkätsvaren kommer till största delen från invandrare, därför har studien fokuserat på den gruppen.⁵³ Studien visar vad invandrare själva upplever som det största hindret för dem för att få ett jobb. Forskarna drar tre slutsatser; invandrare i studien tror att deras chanser att få jobb är små, de anser att detta beror på bristande kunskaper i svenska alternativt fel utbildning. Den andra slutsatsen är att deltagarna upplever att aktiviteten är dålig. Den tredje slutsatsen är att en bra samverkan med coacher är viktig för att aktiviteter ska upplevas som bra.⁵⁴

IFAU 2013:06 *Unga invandrare - utbildning, löner och utbildningsavkastning* av Katarina Katz och Torun Österberg är en rapport som specifikt handlar om unga invandrarens avkastning på sin utbildning. Forskarna använder sig av statistik från IFAU-databasen som i

⁴⁹ IFAU 2014:17. *Bankanställdas ursprungsland och företagande bland utrikesfödda*, 3

⁵⁰ Ibid, 12

⁵¹ Ibid, 3

⁵² IFAU 2014:9. *Medborgarskap, arbetsmarknaden och familjebildning*, 17-18

⁵³ IFAU 2013:21. *Jobbtorg Stockholm - resultat från en enkätundersökning*, 22

⁵⁴ Ibid, 54

sin tur består av siffror från SCB.⁵⁵ Forskarna visar genom sina data att de flesta grupper av barndomsinvandrare har lägre löner än de anställda som har svenska föräldrar.⁵⁶ Resultaten från forskningen visar att det som ligger bakom de utrikes föddas sämre ställning på arbetsmarknaden kan vara att de har sämre avkastning på sin utbildning än inrikes födda, och forskarna lyfter fram att gruppen de har studerat är människor som invandrat till Sverige i unga år, och därför kan deras sämre ställning på arbetsmarknaden inte förklaras med en brist på Sverigespecifikt humankapital.⁵⁷

IFAU 2013:05 Löneutveckling bland invandrade och infödda - betydelsen av arbetsplatser och yrken är en rapport av Tove Eliasson som med statistik från SCB visar löneutvecklingen hos invandrade respektive infödda svenskar.⁵⁸ Forskaren visar att invandrare ofta har lägre löner än infödda, men att invandrades löner ökar i en snabbare takt än inföddas. Forskaren tolkar detta som ett uttryck för statistisk diskriminering, eftersom invandrare från början är anställda till löner som inte motsvarar deras egentliga produktivitet utan deras föreställda. Eliasson menar också, med stöd av sin studie, att invandrare inte har lika god tillgång till högkvalificerade yrken som infödda svenskar har.⁵⁹

IFAU 2013:03 Så påverkar föräldraförsäkringen nyanlända invandrades etablering på arbetsmarknaden av Ulrika Wikman. Wikman visar med hjälp av statistik från SCB att de föräldrar som invandrat till Sverige med barn under åtta år, och därmed får 480 dagars betald föräldraledighet per barn, initialt leder till att speciellt invandrarkvinnors deltagande på arbetsmarknaden är lågt. Forskaren visar att sju procentenheter av de utlandsfödda kvinnorna är utanför arbetsmarknaden under de två första åren av just denna anledning, men Wikman visar också att efter sju år i Sverige har denna effekt försvunnit, och att det då inte längre finns någon skillnad kvar mellan grupperna.⁶⁰ Med stöd av sin forskning menar Wikman att föräldraförsäkringen kan förklara en del av det lägre arbetskraftsdeltagandet hos nyanlända kvinnor.⁶¹

⁵⁵ IFAU 2013:06. *Unga invandrare - utbildning, löner och utbildningsavkastning*, 11

⁵⁶ *Ibid*, 15

⁵⁷ *Ibid*, 29

⁵⁸ IFAU 2013:05. *Löneutveckling bland invandrade och infödda*, 4

⁵⁹ *Ibid*, 15-16

⁶⁰ IFAU 2013:03. *Så påverkar föräldraförsäkringen nyanlända invandrades etablering på arbetsmarknaden*, 1

⁶¹ *Ibid*, 20-21

IFAU 2011:28 Uppföljning av etableringssamtal av Linus Liljeberg och Kristina Sibbmark är en rapport som studerar effekten av etableringssamtal på invandrades deltagande på arbetsmarknaden. Meningen med denna åtgärd var att invandrare skulle rekommenderas att bosätta sig på platser där deras utbildning passar för att få ett jobb.⁶² Forskarna har genomfört intervjuer med anställda tjänstemän på Migrationsverket och Arbetsförmedlingen och de har också använt sig av statistik från SCB.⁶³ Studien visar att de invandrare som fick ta del av åtgärden fortare fick träffa en arbetsförmedlare än de som stått utanför åtgärden. Forskarna har i sin studie också sett att det är få av deltagarna som har lämnat Arbetsförmedlingen. Svårigheterna med åtgärden har enligt de intervjuade varit att de som deltagit har haft en svag ställning på arbetsmarknaden, de har varit lågutbildade med en låg arbetslivserfarenhet, och därför har det varit svårt för myndigheterna att rekommendera den invandrade någon specifik plats att bosätta sig på för att öka sina chanser att få ett arbete.⁶⁴

IFAU 2010:10 SFI och arbetsmarknaden av Louise Kennerberg och Olof Åslund är en rapport som behandlar SFI:s påverkan på invandrades möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden. Forskarna använder sig av statistik från SCB och de kommer fram till att det finns ett positivt samband mellan deltagande i SFI och möjligheten att få ett jobb. Forskarna anser därmed att trots att SFI är kritiserat bidrar åtgärden ändå till en viss grad till att öka invandrades chanser att ta sig in på arbetsmarknaden.⁶⁵

IFAU 2010:04 Etnisk segregation i storstäderna - bostadsområden, arbetsplatser, skolor och familjebildning 1985-2006 av Oskar Nordström Skans och Olof Åslund är en rapport som visar hur segregationen i Sverige påverkar bostadsmarknaden, arbetsmarknaden, familjebildning och skolor. Författarna använder sig av statistik från IFAU:s databas som i sin tur grundar sig på statistik från SCB.⁶⁶ Forskarna kommer fram till att segregeringen i Sverige är ett faktum och att den ökar, speciellt i rikets tre största städer. Forskarna ser i sina data tydligt att invandrare till Sverige söker sig till områden där deras landsmän redan bor.⁶⁷ Med stöd av tidigare forskning visar Nordström Skans och Åslund att segregation kan leda till en sämre ställning på arbetsmarknaden för invandrare, eftersom det kan leda till att individen

⁶² IFAU 2011:28. *Uppföljning av etableringssamtal*, 1

⁶³ *Ibid*, 8-9

⁶⁴ *Ibid*, 25-26

⁶⁵ IFAU 2010:10. *Sfi och arbetsmarknaden*, 27-28

⁶⁶ IFAU 2010:4. *Etnisk segregering i storstäderna*, 11

⁶⁷ *Ibid*, 77

endast hänvisas till traditionella "invandrararbetsplatser". Forskarna poängterar dock att dessa jobb kan fungera som inkörsportar till bättre arbeten på sikt. Forskarna slår även fast att segregation i sig inte är orsaken till invandrares lägre deltagande på arbetsmarknaden, utan att det i själva verket kan fungera tvärtom, att invandrare hjälper invandrare till en anställning.⁶⁸

IFAU 2009:24 *Sådan chef, sådan anställd? – Rekryteringsmönster hos invandrade och infödda chefer* av Lena Hensvik, Oskar Nordström Skans och Olof Åslund är en rapport som med användande av statistik från SCB visar att chefer oftast anställer de med en bakgrund som liknar deras egen; infödda svenskar anställer infödda svenskar och utrikes födda tenderar att anställa andra utrikes födda från samma kulturområde som de själva.⁶⁹ Sambandet finns främst i privat sektor, men det går även att se ett samband, dock betydligt svagare, i offentlig sektor. Sammantaget visar resultaten att underrepresentationen av invandrare i chefsposition är en bidragande förklaring till ett dåligt arbetsmarknadsutfall för många invandrare.⁷⁰

IFAU 2009:20 *Invandringsålderns betydelse för social och ekonomisk integration* av Anders Böhlmark, Oskar Nordström Skans och Olof Åslund är en rapport som pekar på att invandringsåldern spelar stor roll för integrationen. Forskarna använder sig av statistik från SCB för att visa på skillnader i sysselsättningssannolikhet beroende på hur gammal personen var när hon invandrade.⁷¹ Forskarna menar att resultaten visar att invandringsåldern spelar stor roll för individens sociala integration i vuxen ålder. I sin studie visar de också att den ålder som föräldrarna invandrade till Sverige spelar stor roll för deras barn, forskarna pekar på att barn till föräldrar som invandrade till Sverige i unga år generellt har lättare att ta sig in på arbetsmarknaden.⁷²

IFAU 2009:09 *Hur försörjer sig nyanlända invandrare som inte deltar i SFI?* av Louise Kennerberg är en rapport som handlar om de nyanlända invandrare som inte deltar i SFI. Studien har gjorts med data från SCB och Kennerberg finner att många av de invandrare som inte deltar i SFI fortfarande har goda chanser att få ett arbete, men att det också är en stor grupp av de som inte deltar som försörjer sig med hjälp av socialbidrag. Hon visar också att

⁶⁸ Ibid, 69-70

⁶⁹ IFAU 2009:24. *Sådan chef, sådan anställd?* 17

⁷⁰ Ibid, 1

⁷¹ IFAU 2009:20. *Invandringsålderns betydelse för social och ekonomisk integration*, 5

⁷² Ibid, 13

de som inte deltog i SFI hade en starkare arbetsmarknadsanknytning än de som deltog. De som inte deltog var till större delen än de som deltog ensamstående och födda i västländer.⁷³

IFAU 2007:28 Leder anonyma jobbansökningar till lika möjligheter? Av Oskar Nordström Skans och Olof Åslund är en rapport som handlar om ifall anonyma jobbansökningar leder till en större sannolikhet för invandrare att få jobb. Studien bygger på ett försök i Göteborg med avidentifierade jobbansökningar.⁷⁴ Resultaten forskarna för fram visar att personer med icke-västlig bakgrund ökar sina chanser att få komma till anställningsintervju genom denna metod, men också att försöket inte ökar chansen för denna grupp att bli erbjuden anställning. Forskarna pekar på nackdelar med att avidentifiera ansökningar, till exempel att ursprungsland i vissa fall kan vara en fördel. De pekar också på fördelar med att avidentifiera, till exempel att det kan leda till mindre diskriminering mot invandrare på arbetsmarknaden, något som forskarna menar är ett reellt problem.⁷⁵

IFAU 2007:19 Etnicitet och övervikt: implicita arbetsrelaterade fördomar i Sverige av Jens Agerström, Rickard Carlsson och Dan-Olof Rooth är en rapport där forskarna visar på fördomar mot personer med ursprung från Mellanösterns prestationsförmåga på jobbet. Man har i studien använt sig av intervjuer med arbetsgivare och studenter för att undersöka vilka implicita och explicita fördomar dessa har mot personer med ursprung från Mellanöstern.⁷⁶ Studien visar att en stor majoritet av de intervjuade åtminstone uppvisar svaga implicita fördomar mot personer med ursprung från Mellanöstern, men forskarna menar samtidigt att det inte går att slå fast att implicita och explicita fördomar från arbetsgivare självklart leder till diskriminering och särbehandling av personer med arabiskt klingande namn.⁷⁷

IFAU 2007:18 Ungdomars och invandrades inträde på arbetsmarknaden 1985–2003, av Robert Erikson, Oskar Nordström Skans, Anna Sjögren och Olof Åslund behandlar invandrars inträde på den svenska arbetsmarknaden. Man undersöker även inom vilka områden de första jobben finns, och hur man kommer i kontakt med arbetsgivare. De vanligaste första jobben finns oftast inom handel och restaurangverksamhet, samt vård och

⁷³ IFAU 2009:9. *Hur försörjer sig nyanlända invandrare som inte deltar i Sfi?*, 18

⁷⁴ IFAU 2007:28. *Leder anonyma jobbansökningar till lika möjligheter?*, 7

⁷⁵ *Ibid*, 14-15

⁷⁶ IFAU 2007:19. *Etnicitet och övervikt: implicita arbetsrelaterade fördomar i Sverige*, 10-13

⁷⁷ *Ibid*, 17-18

omsorg.⁷⁸ Rapporten visar att invandrades inträde på arbetsmarknaden påverkas av den rådande konjunkturen, samt att nätverk och informella kontakter är en viktig faktor, något som kan vara svårare att tillgodogöra sig för nyanlända invandrare än infödda svenskar. Andra faktorer som påverkar inträdet på arbetsmarknaden är utbildningsnivå, anledning till invandring och ursprungsland. Forskarna pekar på att nära hälften av de som invandrat från t.ex. Irak eller Afrikas horn ännu inte har fått ett arbete efter nio år i Sverige.⁷⁹ Resultaten baseras på data från IFAU-databasen som bygger på flertalet stora register med olika typer av information om hela Sveriges befolkning, så som arbete, inkomst och familjeförhållanden.⁸⁰

IFAU 2007:17 *Diskriminering i anställningsprocessen: resultat från en Internetbaserad sökkanal* skriven av Stefan Eriksson och Jonas Lagerström beskriver hur arbetssökanden med icke-nordiska namn missgynnas i rekryteringsprocessen och bortprioriteras av arbetsgivare.⁸¹ För att mäta detta har man använt sig av data från den internetbaserade söktjänsten "Mitt CV" för att titta på vilka faktorer som påverkar det antal kontakter en arbetssökande får med arbetsgivare, samt om de arbetssökande som använder söktjänsten har en högre chans att bli anställda. Materialet innefattar drygt 18 000 aktivt arbetssökande och innehåller även data om de arbetssökandes egenskaper och det antal kontakter de fått med arbetsgivare.

Forskarna kommer fram till att i de flesta fall får personer med icke-nordiska namn färre kontakter med arbetsgivare.⁸² Eftersom man som arbetsgivare inte har tillgång till fullständig information använder man sig av enkla observerbara faktorer såsom etnicitet, kön och ålder som indikatorer för de egenskaper man inte kan se direkt, som den sökandes produktiva förmågor. Man kommer således fram till att arbetsgivarna till stor del använder sig av statistisk diskriminering.⁸³ Fördelarna med datainsamlingen är att man vet att man haft tillgång till samma material som arbetsgivarna baserar sin rekrytering på, vilket innebär att man kan isolera effekter av de faktorer man i studien är intresserad av. Materialet är även omfattande och innehåller information om många olika typer av verkliga arbetssökanden.

⁷⁸ IFAU 2007:18. *Ungdomars och invandrades inträde på arbetsmarknaden 1985–2003*, 1

⁷⁹ *Ibid*, 118

⁸⁰ *Ibid*, 6

⁸¹ IFAU 2007:17. *Diskriminering i anställningsprocessen*, 3

⁸² *Ibid*, 16

⁸³ *Ibid*, 3-4

Däremot kan man inte veta om de som inte valt att delta i undersökningen skiljer sig från de som valt att delta, och hur detta påverkar validiteten av resultaten.⁸⁴

IFAU 2007:10 *Invandrades avkastning på utbildning i Sverige* av Martin Nordin är en rapport där forskaren använder sig av data från SCB för att visa vilken avkastning invandrare i Sverige får på arbetsmarknaden genom sin utbildning jämfört med infödda svenskar.⁸⁵ Forskaren kommer fram till att invandrades avkastning på utbildning inte skiljer sig nämnvärt från infödda svenskar i de fall den invandrade kommit till Sverige i vuxen ålder, därmed drar Nordin slutsatsen att det lönar sig för invandrare att utbilda sig. Vidare kommer han fram till att utbildning som genomförts i Sverige ger en högre avkastning för invandrare, därmed menar forskaren att ett förvärvande av svensk utbildning är viktigt för en god integration.⁸⁶

IFAU 2006:11 *Vad för vem och hur gick det sen? En kartläggning av arbetsförmedlingarnas insatser för utrikes födda under 2005* av Kristina Sibbmark och Olof Åslund är en rapport som behandlar åtgärder som arbetsförmedlingarna har satt in för att hjälpa invandrare att komma in på arbetsmarknaden.⁸⁷ Forskarna har använt sig av statistik från IFAU-databasen som i sin tur bygger på data från SCB för att undersöka inflöde och utflöde från arbetsmarknaden hos specifika grupper under 2005.⁸⁸ Sibbmark och Åslund kommer fram till att deltagandet i arbetsförmedlingarnas program är högre bland infödda än hos utrikes födda, och att inrikes födda i större utsträckning har ett arbete efter avslutat program än utrikes födda.⁸⁹ Forskarna hävdar även, med stöd från tidigare forskning utförd av Ekberg & Rooth (2000) och av Carling & Richardson (2001), att man inte behöver genomföra speciella arbetsmarknadsprogram riktade till invandrare, utan att generella insatser har samma typer av effekter på människors arbetsmarknadsdeltagande oavsett var man är född.⁹⁰

IFAU 2006:6 *Arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare - teori, praktik och effekter* av Per Johansson och Olof Åslund är en rapport som behandlar effekter av arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare, förkortat SIN. SIN är en åtgärd som genomförs i sex steg för att hjälpa

⁸⁴ Ibid, 10

⁸⁵ IFAU 2007:10 *Invandrades avkastning på utbildning i Sverige*, 5

⁸⁶ Ibid, 18

⁸⁷ IFAU 2006:11 *Vad för vem och hur gick det sen? En kartläggning av arbetsförmedlingarnas insatser för utrikes födda under 2005*, 5

⁸⁸ Ibid, 8

⁸⁹ Ibid, 33

⁹⁰ Ibid, 34

deltagaren till arbete, dessa sex steg är: sökandeanalys, arbetsanskaffning, arbetsanalys, arbetsplatsintroduktion, uppföljning och anställning.⁹¹ Forskarna har studerat effekterna av SIN genom att använda sig av tillgänglig data innehållande de personer som var registrerade på Arbetsförmedlingen mellan 1 januari 2000 och 15 november 2005,⁹² och de kommer fram till att SIN ökar chanserna för deltagare i programmet till att delta i arbetsplatspraktik, och att denna arbetsplatspraktik ökar chanserna till att få ett arbete. Dock pekar forskarna på att arbetsförmedlarna har varit restriktiva med att använda sig av åtgärden, och att den därmed har riktat in sig till de som redan har goda chanser att få ett arbete.⁹³

IFAU 2006:1 Hur viktig är närheten till jobb för chanserna på arbetsmarknaden? Av Yves Zenou, Olof Åslund och John Östh är en rapport som behandlar hur stor effekt närheten till potentiella arbetsplatser har på personers arbetsmarknadsdeltagande.⁹⁴ I sin rapport har forskarna använt sig av statistik från PLACE-databasen på Kulturgeografiska institutionen vid Uppsala universitet, som är en databas som innehåller information för hela Sveriges befolkning mellan 1990 och 2002.⁹⁵ I sina resultat kommer forskarna fram till att de flyktingar som placerats på platser med dålig närhet till potentiella arbetsplatser oftare är arbetslösa än de som placerats på platser nära potentiella arbetsgivare, men forskarna menar samtidigt att resultaten de kommit fram till är så svaga att man inte kan säga att boendesegregationen i Sverige är det som kan förklara skillnader i framgång på arbetsmarknaden mellan utrikes och inrikes födda.⁹⁶

IFAU 2005:17 Ses vi på jobbet? Etnisk segregation mellan arbetsplatser 1985–2002 av Oskar Nordström Skans och Olof Åslund är en rapport som med hjälp av statistik från SCB studerar den etniska segregeringen mellan olika yrken i Sverige.⁹⁷ Nordström Skans och Åslund kommer fram till att den etniska segregeringen på arbetsmarknaden är ett faktum, men att det är svårt att säga om den utgör ett problem eller ej. Problemet med segregeringen kan vara att vissa grupper stannar kvar i dåligt betalda och osäkra jobb, men fördelen med segregeringen kan vara att dessa yrken erbjuder språngbrädor till andra typer av arbeten.⁹⁸

⁹¹ IFAU 2006:6 *Arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare - teori, praktik och effekter*, 5

⁹² *Ibid*, 7

⁹³ *Ibid*, 22

⁹⁴ IFAU 2006:1 *Hur viktig är närheten till jobb för chanserna på arbetsmarknaden?*, 1

⁹⁵ *Ibid*, 9

⁹⁶ *Ibid*, 15-16

⁹⁷ IFAU 2005:17 *Ses vi på jobbet? Etnisk segregation mellan arbetsplatser 1985–2002*, 1, 7

⁹⁸ *Ibid*, 17

IFAU 2005:13 *Vilka deltar i svenska för invandrare?* Av Louise Kennerberg och Kristina Sibbmark behandlar vilka invandrare som deltar i SFI. Forskarna använder sig av uppgifter från Migrationsverket, Skolverket och SCB som täcker hela den invandrade befolkningen mellan 1993 och 2000.⁹⁹ Forskarna kommer fram till att det är fler flyktingar än övriga invandrare som deltar i SFI och att vid ett dåligt arbetsmarknadsläge deltar fler flyktingar i SFI, förmodligen på grund av att arbetsgivarnas krav på goda svenskakunskaper ökar i sämre tider. Många invandrare använder sig också av SFI som sysselsättning i brist på jobb enligt Kennerberg och Sibbmark.¹⁰⁰

IFAU 2005:03 *Påverkas socialbidragsberoende av omgivningen?* Av Peter Fredriksson och Olof Åslund är en rapport där forskarna visar hur socialbidragstagande i en omgivande grupp påverkar en individs användande av bidraget. Forskarna har använt sig av data från IFAU-databasen som bygger på statistik från SCB¹⁰¹, och resultaten de får från sin undersökning är att om bidragstagandet i omgivningen är högt, så ökar sannolikheten att en individ nyttjar socialbidrag. Däremot visar rapporten att inte närheten till landsmän som använder sig av bidraget ökar denna sannolikhet. Samtidigt pekar forskarna på att det inte behöver vara något problem att personer med samma etniska bakgrund bor i samma område, utan det handlar mer om att en omgivning med svag socioekonomisk ställning ökar risken för att en individ hamnar i bidragsberoende.¹⁰²

IFAU 2004:18 *Invandrade akademiker som lärare i den svenska skolan* av Annelis Jönsson och Lena Rubinstein Reich är en rapport som baseras på 20 individuella intervjuer och 5 telefonintervjuer med akademiker som invandrat till Sverige och här genomfört en utbildning för att få svensk lärarlegitimation. Intervjuer har också genomförts med skolledningen på de skolor där vissa av de invandrade akademikerna sedan fick anställning.¹⁰³ Forskarna kommer fram till att de flesta, 75 procent, av de invandrade akademikerna som genomförde utbildningen hade fått anställning som lärare inom ett år efter avslutad utbildning.¹⁰⁴ De som inte hade fått anställning efter ett år uppfattade att de hade blivit diskriminerade, eftersom de upplevde att de hade en högre utbildning än de infödda svenska lärare som fått de arbeten de

⁹⁹ IFAU 2005:13 *Vilka deltar i svenska för invandrare?*, 9

¹⁰⁰ Ibid, 19-20

¹⁰¹ IFAU 2005:03 *Påverkas socialbidragsberoende av omgivningen?* 7

¹⁰² Ibid, 11

¹⁰³ IFAU 2004:18 *Invandrade akademiker som lärare i den svenska skolan*, 11

¹⁰⁴ Ibid, 56

sökt,¹⁰⁵ skolledarna menade däremot att de inte hade fått anställning eftersom de inte hade varit benägna att ta till sig Sverigespecifika kunskaper.¹⁰⁶ Skolledarna såg både för- och nackdelar med att anställa akademiker med utländsk bakgrund som lärare i skolan, fördelarna som lyftes fram i intervjuerna var främst att dessa individer kunde fungera som förebilder för elever med utländsk bakgrund, medan nackdelarna handlade om kulturkrockar och språkfel som kan försvåra samarbetet i lärarkollegiet.¹⁰⁷

IFAU 2004:14 11 september och etnisk diskriminering på den svenska arbetsmarknaden av Dan-Olof Rooth och Olof Åslund är en rapport där forskarna med hjälp av statistik från IFAU:s databas undersöker hur attitydförändringar mot muslimska invandrare efter den elfte september påverkade arbetsmarknaden för denna grupp i Sverige.¹⁰⁸ Studien visar att det trots en försämrad attityd gentemot muslimska invandrare i Sverige efter den elfte september inte finns belägg för att händelserna skulle ha lett till en ökad diskriminering av muslimska invandrare på den svenska arbetsmarknaden.¹⁰⁹ Forskarna pekar på att sådana händelser inte påverkar diskriminering av invandrare på arbetsmarknaden, eftersom den diskrimineringen mest handlar om att man ser invandrare som lågproduktiva, en slags statistisk diskriminering.¹¹⁰

IFAU 2004:05 Föreställningar om praktik som åtgärd för invandrades integration och socialisation i arbetslivet av Elsie C Franzén och Lennart Johansson är en studie som baserats på enkäter och intervjuer med SFI-lärare, socialarbetare, arbetsförmedlare, arbetsgivare och invandrare som genomfört praktik.¹¹¹ De som deltog i studien uppgav att det är viktigt att få svenskorientering för att kunna ta sig in på arbetsmarknaden, något som de intervjuade upplever att det finns brister i. Ytterligare något som lyftes i svaren var att det viktigaste med arbetsplatspraktik var att den invandrade skulle kunna träna sig på att kommunicera på svenska och försörja sig själv, och forskarna menar att det inte går att utesluta att ett av målen med praktik kan vara att uppnå en slags försvenskning av de invandrade.¹¹²

¹⁰⁵ Ibid, 57

¹⁰⁶ Ibid, 58

¹⁰⁷ Ibid, 61

¹⁰⁸ IFAU 2004:14 *11 september och etnisk diskriminering på den svenska arbetsmarknaden*, 8

¹⁰⁹ Ibid, 13

¹¹⁰ Ibid, 14

¹¹¹ IFAU 2004:05 *Föreställningar om praktik som åtgärd för invandrades integration och socialisation i arbetslivet*, 13-14

¹¹² Ibid, 47

IFAU 2003:05 *Spelar när och var någon roll? Arbetsmarknadslägets betydelse för invandrades inkomster* av Dan-Olof Rooth och Olof Åslund är en rapport som studerar effekten av det rådande läget på arbetsmarknaden på inkomster och sysselsättning hos invandrare. Rooth och Åslund använder sig av statistik från databasen FLYDATA som innehåller uppgifter från Invandrarverket (nuvarande Migrationsverket), Ams och SCB om de flyktingar och anhöriginvandrare som kom till Sverige mellan 1987 och 1991.¹¹³ Resultaten forskarna kommer fram till visar att det konjunkturläge som råder då personer invandrar till Sverige spelar stor roll för förutsättningarna för att invandrare ska få ett jobb, de som möter en lågkonjunktur vid sin ankomst till Sverige har lägre sysselsättning och lägre inkomst än de som tillbringar sin första tid i landet under tider som är goda på arbetsmarknaden, resultaten visar att detta gäller på både den nationella och den lokala nivån.¹¹⁴

IFAU 2003:04 *Invandrarna, skyddet för anställningen och diskrimineringslagstiftningen* av Catharina Calleman är en studie av 20 arbetsplatser där både inrikes och utrikes födda jobbar för att undersöka hur arbetsrätten påverkar utrikes födda arbetstagares möjligheter att behålla sina anställningar.¹¹⁵ Calleman kommer i sin studie fram till att utrikes födda hade förlorat sina anställningar i större utsträckning än inrikes födda svenskar under den undersökta perioden. Forskaren menar att en anledning till att det förhåller sig på detta sätt är att invandrare oftare har tidsbegränsade anställningar än infödda svenskar. Ytterligare en anledning till att det förhåller sig på detta sätt är enligt Calleman att invandrare oftast är ganska nya på sin arbetsplats, och därmed blir det de som avskedas då uppsägningar görs på grund av bestämmelserna i LAS kring sist in - först ut.¹¹⁶

IFAU 2002:10 *Rinkeby Arbetscentrum – verksamhetsidéer, genomförande och sysselsättningseffekter av ett projekt för långtidsarbetslösa invandrare* av Lennart Hallsten, Kerstin Isaksson och Helene Andersson är en utvärdering av ett projekt i Rinkeby som riktat sig till långtidsarbetslösa invandrare. Studien har gjorts genom att undersöka hur många av deltagarna i projektet som fått ett jobb i jämförelse med en jämförelsegrupp som inte deltagit i projektet, forskarna har också tittat på vilka omdömen deltagarna i projektet gett.¹¹⁷

¹¹³ IFAU 2003:05 *Spelar när och var någon roll? Arbetsmarknadslägets betydelse för invandrades inkomster*, 7

¹¹⁴ Ibid, 16

¹¹⁵ IFAU 2003:04 *Invandrarna, skyddet för anställningen och diskrimineringslagstiftningen*, 1, 10

¹¹⁶ Ibid, 34

¹¹⁷ IFAU 2002:10 *Rinkeby Arbetscentrum – verksamhetsidéer, genomförande och sysselsättningseffekter av ett projekt för långtidsarbetslösa invandrare*, 15-16

Forskarnas slutsatser visar att många av deltagarna i projektet fick ett arbete, men jämfört med jämförelsegruppen var det färre som hade fått en anställning. Forskarna menar därmed att projektets målsättning om att ge kompetensutveckling för att underlätta möjligheterna till sysselsättning inte kan ges stöd.¹¹⁸

IFAU 2002:04 *Follow-up of EU's recommendations for integrating immigrants into the labour market* av Olof Åslund och Caroline Runeson är en uppföljning av vilka effekter EU:s rekommendationer för att integrera invandrare på arbetsmarknaden har haft på den svenska arbetsmarknadspolitiken.¹¹⁹ Forskarna pekar på att det som fungerar bäst som arbetsmarknadsåtgärder för befolkningen som helhet också är det som fungerar bäst för att hjälpa invandrare att komma in på arbetsmarknaden. Åslund och Runesson menar att de åtgärder som genomförts, till exempel program för nyanlända invandrare och lagen om etnisk diskriminering, vid forskningstillfället var för nyinstiftade för att kunna utvärderas på ett korrekt sätt, men att åtgärderna troligen har påverkat invandrares situation på arbetsmarknaden i positiv riktning.¹²⁰

IFAU 2001:7 *Invandrare på 1990-talets arbetsmarknad* av Per-Anders Edin och Olof Åslund är en rapport som visar hur förvärvsinkomster och sysselsättning utvecklades bland invandrare och infödda svenskar under 90-talet.¹²¹ Forskarna har i sin studie använt sig av data från databasen LINDA som innehåller information om inkomster och förmögenheter, register över totalbefolkningen och folk- och bostadsräkningarna.¹²² Forskarna visar att invandrare är en grupp som har det tufft på arbetsmarknaden, och att 90-talskrisen gjorde deras situation ännu sämre, detta gäller speciellt de invandrare som kommit från länder utanför västvärlden.¹²³

IFAU 2000:9 *Vem ska hjälpa vem? En kritisk analys av arbetsmarknadspolitiska insatser riktade till kvinnor med invandrabakgrund* av Heléne Thomsson och Linda Hoflund är en studie som gjorts med underlag från intervjuer gjorda med 149 kvinnor mellan 18 och 82 år

¹¹⁸ Ibid, 41

¹¹⁹ IFAU 2002:04 *Follow-up of EU's recommendations for integrating immigrants into the labour market*, 2

¹²⁰ Ibid, 31-32

¹²¹ IFAU 2001:7 *Invandrare på 1990-talets arbetsmarknad*, 1

¹²² Ibid, 8

¹²³ Ibid, 36

med ursprung från olika länder med som idag befinner sig i Sverige.¹²⁴ Syftet med studien har varit att undersöka hur väl arbetsmarknadspolitiska insatser fungerar för kvinnor med invandrabakgrund.¹²⁵ Utifrån sin forskning drar Thomsson och Hoflund flera slutsatser, dessa slutsatser handlar mest om hur invandrarkvinnor uppfattas. En slutsats handlar om att invandrade kvinnor uppfattas som offer för sin egen situation, till exempel vad gäller deras familjeansvar, av de aktörer som arbetar med arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Vidare utgår många av de åtgärder som riktas till invandrarkvinnor från sexistiska antaganden, där de deltagande kvinnorna behandlas utifrån stereotypa uppfattningar om hur kvinnor är. Ytterligare en sak forskarna lyfter fram är att då invandrarkvinnor gör praktik placeras de ofta på ett lager eller liknande, och på det sättet känner sig kvinnorna gömda och de får inte heller en chans till att få kontakt med de infödda svenskarna på arbetsplatsen.¹²⁶

IFAU 1999:5 *Starta eget-bidrag eller rekryteringsstöd, vilket är mest effektivt?* Av Kenneth Carling och Lena Gustafson är en rapport som studerar effekterna av starta eget-bidrag och rekryteringsstöd på arbetslösa möjligheter till att få ett arbete, med ett särskilt fokus på arbetslösa invandrare.¹²⁷ Undersökningen har genomförts genom att forskarna tittat på alla arbetssökande som erhållit starta eget-bidrag eller rekryteringsstöd mellan juni 1995 och december 1996 genom att använda sig av AMS Händeldatabas.¹²⁸ Forskarnas resultat visar att det är dubbelt så hög risk att bli arbetslös efter en anställning med rekryteringsstöd än vad det är då den arbetslöse erhåller ett starta eget-bidrag, däremot finner man inga belägg för att starta eget-bidrag skulle vara en åtgärd som skulle lämpa sig särskilt bra för att bekämpa arbetslösheten hos invandrare.¹²⁹

8.2. Sammanställning och tolkning

I detta avsnitt presenteras en tabell som visar vad de rapporter som studerats i uppsatsen pekar på som viktiga anledningar till problemet med integrationen av invandrare på arbetsmarknaden. Tabellen visar elva faktorer som nämnts i rapporterna och beskriver hur stark påverkan respektive faktor har på problemet, en påverkan som i tabellen visas som

¹²⁴ IFAU 2000:9 *Vem ska hjälpa vem? En kritisk analys av arbetsmarknadspolitiska insatser riktade till kvinnor med invandrabakgrund*, 13

¹²⁵ Ibid, 12

¹²⁶ Ibid, 107-108

¹²⁷ IFAU 1999:5 *Starta eget-bidrag eller rekryteringsstöd, vilket är mest effektivt?*, 2

¹²⁸ Ibid, 5

¹²⁹ Ibid, 12

ingen, svag eller stark. I fotnoten efter varje faktor visas vilka rapporter som vägts samman för att bedöma graden av påverkan för respektive faktor.

Faktor	Påverkan
Arbetsmarknadslagstiftning	Stark ¹³⁰
Arbetsmarknadspolitiska åtgärder	Svag ¹³¹
Diskriminering	Stark ¹³²
Konjunkturläge	Stark ¹³³
Motivation	Svag ¹³⁴
Nätverk	Stark ¹³⁵
Segregering	Ingen ¹³⁶
Socialförsäkringssystem	Ingen ¹³⁷
Språkkunskaper	Stark ¹³⁸
Sverigespecifikt humankapital	Stark ¹³⁹
Utbildning	Stark ¹⁴⁰

I de rapporter som redovisats i studien går det att se att flera orsaker till invandrades sämre ställning på arbetsmarknaden återkommer. I SOU:n av Eriksson pekas på att bristande språkkunskaper, brist på informella nätverk, ouppfyllda krav på anställningsbarhet och att utrikes födda svenskar drabbas av diskriminering är de största anledningarna till att invandrare har svårare att ta sig in på arbetsmarknaden. Också i IFAU-rapporterna talas mycket om dessa anledningar, speciellt om problemen med diskriminering och bristande språkkunskaper, men förutom dessa lyfts även andra anledningar fram, till exempel

¹³⁰ IFAU 2003:04, SOU 2010:88

¹³¹ IFAU 1999:5, IFAU 2002:4, IFAU 2002:10, IFAU 2004:5, IFAU 2004:18, IFAU 2006:6, IFAU 2006:11, IFAU 2011:28, IFAU 2013:21

¹³² IFAU 2000:9, IFAU 2004:14, IFAU 2004:18, IFAU 2007:17, IFAU 2007:19, IFAU 2007:28, IFAU 2009:24, IFAU 2013:05, IFAU 2014:17, SOU 2010:88

¹³³ IFAU 2001:7, IFAU 2003:5, IFAU 2007:18, SOU 2010:88

¹³⁴ IFAU 2014:9, SOU 2010:88

¹³⁵ IFAU 2007:18, IFAU 2014:17, SOU 2010:88

¹³⁶ IFAU 2005:17, IFAU 2006:1, IFAU 2010:04

¹³⁷ IFAU 2005:03, IFAU 2013:03

¹³⁸ IFAU 2005:13, IFAU 2009:09, IFAU 2010:10, IFAU 2013:21, SOU 2010:88

¹³⁹ IFAU 2009:20, SOU 2010:16, SOU 2010:88

¹⁴⁰ IFAU 2007:10, IFAU 2007:18, IFAU 2013:06, IFAU 2013:21, SOU 2010:88

arbetsmarknadspolitiska åtgärder som inte har varit tillräckligt effektiva för att stödja invandrare att ta sig in på arbetsmarknaden.

Vad gäller språkkunskaper lyfts detta fram i samtliga SOU:er och IFAU-rapporter som nämner detta som en viktig faktor för att invandrare ska vara mer anställningsbara, och att kunskaper i svenska språket blir än viktigare i tider då konjunkturläget är ogynnsamt. Samtidigt pekar forskarna på brister inom SFI, och framförallt önskas mer utbildning i det svenska samhällslivet, både av forskarna och av invandrarna själva. Enligt rapporterna är det till viss del brister i utbildning som gör att invandrare får problem att ta sig in på arbetsmarknaden, dessutom värderas deras kompetens lägre än infödda svenskar. Detta kan enligt forskarna bero på statistisk diskriminering som får arbetsgivarna att anta att invandrare är mer lågproduktiva än svenskar, något som ofta stämmer de första åren invandraren befinner sig i Sverige, men knappast senare. För att minska problemen med statistisk diskriminering har det i det studerade materialet lyfts fram som viktigt att ge en tidig och god arbetsmarknadsintroduktion, forskarna har även pekat på att en svensk utbildning kan ha goda effekter på invandrares integration på arbetsmarknaden.

Invandrares naturliga brist på nätverk, och därmed informella kanaler att söka arbete genom, lyfts fram som ett problem i rapporterna. Det är tydligt från forskarnas sida att arbetsmarknadsåtgärder krävs för att komma runt problemet, men samtidigt menar flera av forskarna att segregationen mellan invandrare och svenskar inte borde innebära några större problem. Vad gäller segregationen på arbetsmarknaden menar flera av forskarna att de jobb invandrare vanligen får via sina informella kontakter kan vara viktiga som inkörsportar till andra arbeten. Arbetsmarknadslagstiftningen bedöms i flera rapporter vara ett hinder för invandrare att ta sig in på arbetsmarknaden, eftersom denna lagstiftning främst är till för att skydda de som varit anställda under en längre tid.

Rapporterna pekar på att invandrare generellt har stor motivation till att jobba, en motivation som ökar i och med att den invandrade får uppehållstillstånd och därigenom en möjlighet att rota sig i landet. Ett högt socialbidragstagande bland andra invandrare i umgängeskretsen bidrar enligt forskarna inte till att individens motivation till att söka arbete minskar.

Slutsatserna som dras i SOU:erna och IFAU-rapporterna pekar i många fall åt samma håll, detta beror förstås på att de flesta av studierna har använt sig av statistik som grundar sig i

SCB:s databas. Eftersom materialet som använts i studien täcker flera år, den första IFAU-rapporten som använts är från 1999, är det rimligt att anta att problemen med integrationen av invandrare på arbetsmarknaden har sett ut på ungefär samma sätt under hela den studerade perioden.

9. Slutdiskussion

Problemen med en hög arbetslöshet bland invandrare verkar inte vara unika för Sverige. Den internationella forskningen som tagits upp i studien tyder på att de problem som förekommer i Sverige vad gäller de faktorer som nämnts ser ut på ungefär samma sätt som i de övriga europeiska välfärdsstaterna.

9.1 Diskussion

I detta stycke kommer den internationella forskning som tidigare tagits upp under rubriken ”Tidigare forskning” att relateras till våra slutsatser vad gäller de studerade svenska rapporterna.

I likhet med den tidigare forskning vi nämnt gjord av Midtbøen på den norska arbetsmarknaden visade det sig att problemen med diskriminering på arbetsmarknaden inte är ett specifikt svenskt problem, utan att det även förekommer i vårt västra grannland. Diskrimineringen grundar sig i Norge, precis som det studerade svenska materialet visar att den gör i Sverige, på stereotypa uppfattningar om hur invandrare är, och detta innebär enligt Midtbøen att det missgynnar invandrare att försöka bevara sin egen kultur i sitt nya land. Heillbrunn m.fl. menade i sin forskning angående förhållandena i Israel att det har betydelse för invandrades integration huruvida det syns på dem att de är just invandrare.¹⁴¹ Detta kan man anta är gällande även i Sverige, eftersom det nämns i de statliga rapporterna att invandrare från arabländerna och Afrikas horn har störst svårigheter med att ta sig in på arbetsmarknaden, medan västliga invandrare inte möter samma hinder.

Midtbøen menade att det i Norge är viktigt att kunna uppvisa goda kunskaper i det norska språket, samtidigt som Butschek och Walter i sin metastudie menade att mer forskning krävs

¹⁴¹ Sibylle Heillbrunn, mfl. *Barriers to immigrants' integration into the labor market: modes and coping*. International Journal of Intercultural Relations 3, 2010

för att kunna dra slutsatser angående hur viktigt språkkunskaper är för att ta sig in på ett lands arbetsmarknad. Därmed kommer den internationella forskningen till liknande slutsatser som den svenska, språkkunskaper verkar vara viktigt för att ta sig in på arbetsmarknaden, men även i de svenska studierna pekar forskarna på att forskningsmaterialet är för bristfälligt inom detta område för att kunna dra tvärsäkra slutsatser.¹⁴²

De europeiska länder som Algan m.fl. studerade i sin forskning har alla uppvisat problem vad gäller integrationen av utrikes födda. Länderna har under senare år haft ett större fokus på ökade krav för invandrare att lära sig språket och kulturen i sitt nya värdland för att lösa sina integrationsproblem. Detta har även de svenska studierna pekat på som viktigt för att uppnå en god integration, speciellt på arbetsmarknaden. Samtidigt har ingen av de svenska studierna pekat på att språkkrav och medborgarskapstest skulle vara gynnsamma för integrationen, utan i det svenska fallet förefaller det som att språkutbildning och samhällsutbildning fortsatt ska ske på frivillig basis, men att kvaliteten på de båda utbildningsområdena borde förbättras.¹⁴³

Sammantaget tycks internationell forskning vara relevant vad gäller situationen för invandrare på den svenska arbetsmarknaden. Slutsatserna vi kan dra av vår studie för att besvara vår forskningsfråga: "*Vilka orsaker till att invandrare stöter på problem vid sitt inträde på den svenska arbetsmarknaden lyfts fram i statliga rapporter?*" visar att diskriminering på arbetsmarknaden är ett faktiskt problem, speciellt vad gäller föreställningar om invandrares produktivitet, så kallad statistisk diskriminering. Vi kan också se att det är entydigt i studierna att goda språkkunskaper och kunskaper om det nya landets samhälle och kultur är avgörande för en god integration, även om det är tydligt att mer forskning krävs på området. Både den internationella forskningen såväl som den svenska visar tydligt att det är viktigt att pressa tillbaka arbetslösheten i stort för att öka invandrares chanser att ta sig in på arbetsmarknaden, samtidigt som det verkar som att specifika arbetsmarknadsåtgärder riktade till utrikes födda inte fyller en särskilt stor funktion för att underlätta integrationen på arbetsmarknaden, utan att det istället vore mer effektivt att låta invandrare ta del av samma typ av åtgärder som i dagsläget oftast riktas till inrikes födda.

¹⁴² Arfinn H., Midtbøen. *Etnisk diskriminering i arbeidsmarkedet*. Oslo: Tidsskrift for samfunnsforskning 1, 2015

¹⁴³ Yann Algan, mfl. *The Economic Situation of First and Second-generation Immigrants in France, Germany and The United Kingdom*. Oxford: The Economic Journal 120, 2010

9.2 Vidare forskning

Eftersom det har nämnts flera gånger i det studerade materialet att forskningen på hur stor roll svenskakunskaper spelar vad gäller utrikes föddas integration på arbetsmarknaden saknas bedömer vi det som ytterst viktigt att i en framtida studie försöka klargöra denna faktors betydelse. Det är också viktigt att utveckla hur en utbildning i den svenska kulturen och det svenska samhällslivet skulle kunna se ut för att fungera bättre, eftersom betydelsen av detta gång på gång framhålls som viktig i rapporterna, och framför allt eftersom invandrare själva bedömer det som viktigt att ta del av en sådan utbildning.

Referenslista

Lagar

SFS 2008:567. Diskrimineringslagen. Stockholm: Kulturdepartementet.

Litteratur

Alagn, Y., Dustmann, C., Glitz, A., Manning, A., (2010) "The Economic Situation of First and Second-generation Immigrants in France, Germany and The United Kingdom". *Oxford: The Economic Journal* 120, 2010, F4-F30

Arrow, K., (1973). "The Theory of Discrimination", i *Discrimination in Labor Markets, Princeton NJ: Princeton University Press.* 1-31

Broome, P., Bäcklund, A-K., Lundh, C., och Ohlsson, R. (1996) "Varför sitter 'brassen' på bänken? eller Varför har invandrarna så svårt att få jobb?". Stockholm: SNS.

Butschek, S., Walter, T. (2014) "What active labour market programmes work for immigrants in Europe? A meta-analysis of the evaluation literature". *IZA Journal of Migration*, 2014, 3:48, 1-18. doi: 10.1186/s40176-014-0023-6

Heilbrunn, S., Kushnirovich, N., Zeltzer-Zubida, A. (2010). "Barriers to immigrants' integration into the labor market: Modes and coping". *International Journal of Intercultural Relations*, May 2010, 244–252

Matsson, K., (2001). "(O)likhetens geografier: Marknaden, forskningen och de Andra". (Doktorsavhandling, Humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet, 45) Uppsala: Kulturgeografiska institutionen, 2001.

Midtbøen, A. H., (2015). "Etnisk diskriminering i arbeidsmarkedet". *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 01/2015,

Phelps, E. S., (1972) "The Statistical Theory of Racism and Sexism." *The American Economic Review*, Vol. 62, No. 4, (Sep., 1972), 659-661

Statliga rapporter

Integrationsverket. (2007) *Vad förklarar invandrares integration på arbetsmarknaden? - En teoriöversikt.* Norrköping: Integrationsverket

IFAU (2014) *Bankanställdas ursprungsland och företagande bland utrikesfödda* (Rapport 2014:17)

- IFAU (2014) *Medborgarskap, arbetsmarknaden och familjebildning*, (Rapport 2014:9)
- IFAU (2013) *Jobbtorg Stockholm - resultat från en enkätundersökning* (Rapport 2013:21)
- IFAU (2013) *Unga invandrare - utbildning, löner och utbildningsavkastning* (Rapport 2013:06)
- IFAU (2013) *Löneutveckling bland invandrade och infödda* (Rapport 2013:05)
- IFAU (2013) *Så påverkar föräldraförsäkringen nyanlända invandrares etablering på arbetsmarknaden* (Rapport 2013:03)
- IFAU (2011) *Uppföljning av etableringssamtal* (Rapport 2011:28)
- IFAU (2010) *Sfi och arbetsmarknaden* (Rapport 2010:10)
- IFAU (2010) *Etnisk segregering i storstäderna* (Rapport 2010:4)
- IFAU (2009) *Sådan chef, sådan anställd?* (Rapport 2009:24)
- IFAU (2009) *Invandringsålderns betydelse för social och ekonomisk integration* (Rapport 2009:20)
- IFAU (2009) *Hur försörjer sig nyanlända invandrare som inte deltar i Sfi?* (Rapport 2009:9)
- IFAU (2007) *Leder anonyma jobbansökningar till lika möjligheter?* (Rapport 2007:28)
- IFAU (2007) *Etnicitet och övervikt: implicita arbetsrelaterade fördomar i Sverige* (Rapport 2007:19)
- IFAU (2007) *Ungdomars och invandrades inträde på arbetsmarknaden 1985–2003* (Rapport 2007:19)
- IFAU (2007) *Diskriminering i anställningsprocessen* (Rapport 2007:17)
- IFAU (2007) *Invandrares avkastning på utbildning i Sverige* (Rapport 2007:10)
- IFAU (2006) *Vad för vem och hur gick det sen? En kartläggning av arbetsförmedlingarnas insatser för utrikes födda under 2005* (Rapport 2006:11)
- IFAU (2006) *Arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare - teori, praktik och effekter* (Rapport 2006:6)
- IFAU (2006) *Hur viktig är närheten till jobb för chanserna på arbetsmarknaden?* (Rapport 2006:1)

IFAU (2005) *Ses vi på jobbet? Etnisk segregation mellan arbetsplatser 1985–2002* (Rapport 2005:17)

IFAU (2005) *Vilka deltar i svenska för invandrare?* (Rapport 2005:13)

IFAU (2005) *Påverkas socialbidragsberoende av omgivningen?* (Rapport 2005:03)

IFAU (2004) *Invandrade akademiker som lärare i den svenska skolan* (Rapport 2004:18)

IFAU (2004) *11 september och etnisk diskriminering på den svenska arbetsmarknaden* (Rapport 2004:14)

IFAU (2004) *Föreställningar om praktik som åtgärd för invandrades integration och socialisation i arbetslivet* (Rapport 2004:05)

IFAU (2003) *Spelar när och var någon roll? Arbetsmarknadslägets betydelse för invandrades inkomster* (Rapport 2003:05)

IFAU (2003) *Invandrarna, skyddet för anställningen och diskrimineringslagstiftningen* (Rapport 2003:04)

IFAU (2002) *Rinkeby Arbetscentrum – verksamhetsidéer, genomförande och sysselsättningseffekter av ett projekt för långtidsarbetslösa invandrare* (Rapport 2002:10)

IFAU (2002) *Follow-up of EU's recommendations for integrating immigrants into the labour market* (Rapport 2002:04)

IFAU (2001) *Invandrare på 1990-talets arbetsmarknad* (Rapport 2001:7)

IFAU (2000) *Vem ska hjälpa vem? En kritisk analys av arbetsmarknadspolitiska insatser riktade till kvinnor med invandrarbakgrund* (Rapport 2000:9)

IFAU (1999) *Starta eget-bidrag eller rekryteringsstöd, vilket är mest effektivt?* (Rapport 1999:5)

SOU 2010:88. *Vägen till arbete - Arbetsmarknadspolitik, utbildning och arbetsmarknadsintegration*

SOU 2010:16. *Sverige för nyanlända - Värden, välfärdsstaten, vardagsliv*

Elektroniska källor

Assarmo, B. (2014, 12 Sept) “*Språk och arbete viktigast för integrationen, tycker partierna*”
Världen Idag. Hämtad: 2015-11-14, från <http://www.varldenidag.se/nyhet/2014/09/12/Sprak-och-arbete-viktigast-for-integrationen-tycker-partierna>

Ekonomifakta. (2015). “*Sysselsättningsgrad - Utrikes födda*”. Hämtad: 2015-11-20, från
<http://www.ekonomifakta.se/sv/Fakta/Arbetsmarknad/Integration/Sysselsattningsgrad-efter-vistelsetid>

IFAU. (2013.) “*Om IFAU*”. Hämtad: 2015-11-11, från <http://www.ifau.se/sv/Om-IFAU/>

Library of Economics and Liberty. “*Human Capital*”. Hämtad: 2015-11-15, från
<http://www.econlib.org/library/Enc/HumanCapital.html>

Nationalencyklopedin. “*Invandrare*”. Hämtad: 2015-11-20, från
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/invandrare>

Nationalencyklopedin. “*Integration*”. Hämtad: 2015-11-20, från
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/integration>

OECD. “*What We Do and How*”. Hämtad: 2015-11-15, från
<http://www.oecd.org/about/whatwedoandhow/>

OECD. (2001). “*Glossary of Statistical Terms: Human Capital*”. Hämtad: 2015-11-12, från
<https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=1264>

OECD. (2007). “*Insights: Human Capital - How What You Know Shapes Your Life*”.
Hämtad: 2015-11-15, från <http://www.oecd.org/insights/38435915.pdf>

SVT. (2013). “*Etnisk Diskriminering Stort Problem*”. Hämtad: 2015-11-13, från
<http://www.svt.se/nyheter/inrikes/etnisk-diskriminering-stort-problem>